

TANIMADIGIMIZ MEŞHURLAR:

Büyük bir insan: Ahmet Vefik paşa..

Sadrâzam adamlarına seslendi: «Bana şuradan bir çamaşır ipi veriniz bakayım!..»

16 büyük eser — Rihletî efendi — Üstadı sani — İvez ağa — Ahmet Vefik paşa sefir — Ahmet Vefik paşa Başvekil — Hayatta da artist olan insan — Rumelihisarındaki kırmızı köşk — Ahmet Vefik paşanın odası — Beyaz entari ve tek gözlük — Aktör Fasulyeciyan efendi ile Kınar hanımın ziyareti — «Entari de giyerim, tek gözlük de takarım. Kime ne?..» — Rumelihisarından kayıkla Yeşilköye gidiş — Bana bir ip veriniz!. — Elbise üzerine dolanan çamaşır ipi — «İşte şimdi rahat ettim!..»

Tiyatro kütüphanemizde yanyana tamam 16 büyük eser duruyor. Molyerden Türkçeye nakledilmiş eserler... Ve hepsinin üzerinde aynı büyük adamın ismi: Ahmet Vefik!..

Bugün hâlâ — hattâ en üstat kalemler bile — ecnebi eserleri adapte etmekte Arman'ı «Ahmet» Margarit'i «Mediha» Perlâsez mezarlığında «Karaahmet» yapmaktan ibaret basit bir iş addiyorlar. Halbuki Ahmet Vefik paşa Molière'i öylesine köklü ve yerli bir surette nakletmiştir ki bu arada tipler yaratmıştır. Hâla «Rihletî efendi» aramızda yaşıyor. «Üstadı sani» bugün bile didiridir. İvez ağaya her gün tramvayda raslamamız muhtemeldir.

Düşünmeli ki telif eserlerde bile tip yaratmak için bir ilâh kudreti lâzımdır. Tercüme eserde — ve hem de bu kadar kuvvetli — ve yerli tip yaratmak için ne kadar büyük bir kudret ister?..

Ahmet Vefik paşa dil cephesinde muhtelif lehçe araştırmalarıyla tek başına bir heyetin yapabileceği eseri başarmıştır.

Onun hazırladığı lehçe lûgatının ana temelleri öz Türkçe kelimelere dayanıyor.

Bütün bunlardan başka hakikatleri fevkalâde esprileri, fıkraları ile hikâyeleri ile «Ahmet Vefik paşa» başı başına bir dünya idi. Ne yazık ki bütün bunlar zaman geçtikçe unutulup gidiyor.

Değil yalnız memleketimizin, belki devrinde dünyanın en orijinal fikir, edebiyat ve devlet adamı olan Ahmet Vefik paşaya ait her şeyi toplamağa kalkıştım. Ve itiraf ederim ki pek nazik insanlar olan yakınlarını bir çok zahmetlere soktum. Ne yapayım ki büyük Ahmet Vefik onların olduğu kadar kendimizin de adettiğimiz için böyle harekete mecburdum. Yardımlarından dolayı kendilerine cidden müteşekkirim.

Bir muharririmiz Ahmet Vefik paşaya ait her biri son derece cazip hikâyelerden, fıkralardan bahsederken «bu nefis hikâyeler bir araya toplansa dünyanın en merakla okunacak cildi meydana çıkardı.» diyor.

Pek doğrudur. Çünkü Ahmet Vefik paşa hakikaten kelimenin bütün mânâsile yaşamış ve arkasında bir çok fıkralar bırakmıştır. Sonra o kadar lehçesi olan bir üstattır ki:

Ahmet Vefik bizde encümenlidaniş âzası.

Ahmet Vefik Darülfünun müderrisi..

Ahmet Vefik başta Paris olmak üzere bazı yerlerde büyük elçi.

Ahmet Vefik muhtelif nezaretlerde nazır.

Ahmet Vefik başvekil..

Ahmet Vefik imparatorların ve sahlarn şahsi dostu..

Ahmet Vefik «dehşetli Osmanî» nin «Hikmeti tarih» in, «tarihi

Ahmet Vefik paşa

[Yakınlarına ait orijinal bir fotoğrafı]

umumu» nin, «Tarihi Osmanî» nin müellifi.

Ahmet Vefik Molière mütercimim.

Ahmet Vefik vali ve en mühimmi memlekette «tiyatro kurran adam».

Ahmet Vefik devrinde memleketin en orijinal adamı. Ve hangi cepheden alınsa hepsinde de enteresan ve şahsiyet sahibi insan..

Bazıları onu aşırı derecede garip bulurlar. Hattâ belki de içlerinden «acaba deli mi?» diyenler de bulunmuştur. Lâkin bunlar Ahmet Vefik'i hiç anlıyamıyarlardı.

Ahmet Vefik paşanın yazıda olduğu gibi hayatta da bir «yaşama üslubu» vardı. Üslup sahibi olmak sanatkârlık vasfıdır. Ahmet Vefik yaşayışında da artistti. Ve bunun için kimseye benzemiyordu. Esasen Ahmet Vefik paşanın en güzel tarafı da budur. Onu alelâde insan olarak göremezdik. Orijinalite daha ev kıyafetinden başlıyor.

Büyük bir insanın hayat romanı..

Rumelihisarında, kulenin hemen ilerisinde kırmızı bina!.. Etrafında bahçe, karşısında büyük kütüphane dairesi!..

Türk edebiyatında — yaptığı sayısız hizmetler olduğu halde — «Molière mütercimim» diye tanınan Ahmet Vefik paşa bir minderin üstünde oturuyor.

Üzerinde mümkün olduğu kadar bol, adetâ beviz bir çadırı andıran entari. Göğüs tarafı açık... Belde üç kere dolanmış kusak. Bunun üzerinde bir kürk. Paşa bîlik örgüsü bir takke, tak-

kenin üstünde bir fes. Ve feste büyük bir mavi püskül!.. Ayakta arkalıksız terlikler!..

Bu kıyafette gayet heybetli bir tavırla mindere yaslanmış olan Ahmet Vefik paşanın gözünde de siyah kordonlu bir tek gözlük!

Yakınları:

— Kendisini görmeğe gelen en büyük kimseleri bile evinde böyle kabul ederdi.. diyorlar.

En büyük olanlardan çocuklara kadar... Meselâ bugün Ahmet Vefik paşayı tanımış olanlardan hayatta bulunan sanatkâr Kınar hanım da var. Bir gün meşhur aktör Fasulyeciyan efendi:

— Seni çok büyük bir adama götüreceğim!.. Burada tiyatrunun babası olan insanı göreceksin..

Diyerek henüz 12 yaşında bulunan küçük Kınarın elinden tutmuş ve onu Rumelihisarındaki kırmızı köşke götürmüştür.

Mini mini Kınar burada Ahmet Vefik paşanın elini öpmüştür.

O zaman da Vefik paşa aynı kıyafette idi.

Entari ve tek gözlük

Bazıları bu tek gözlüğün yalnız ve sadece şıklık maksadı ile takıldığına kanidirler. Paşanın Paris dönüşü monokl ile İstanbul'a geldiğini söyleyenler vardır.

Halbuki Ahmet Vefik paşa Paris'e gitmeden önce de tek gözlük takardı.

Bu sadece bir şıklık meselesi değildi. Bir gözünde oldukça mühim bir ârıza bulunduğu söylenebilir. Ve bu doğru olsa gerektir. Zira Ahmet Vefik paşa kıyafetine katıyen itina eden bir insan değildi ki kendisinde böyle bir şıklık galesi olsun... Bilâkis!.. Ahmet Vefik paşa katıyen canını böyle sıkıntılara sokmazdı. Hattâ çok defa kendisini intizamdan fersah fersah uzaklaşmış bir halde görmek de kabildi.

Meselâ sadrazambâğı zamanın da gayetle mühim sıvası bir mesele için acele Yeşilköve gitmesi icabetti. Elbisesinin önu acıktı. Hava rüzgârlı... Rumelihisarından Yeşilköve kayıkla dört saat tutabilirdi. Sivah elbisesinin açık önu onu donduracaktı.

— Oradan bana bir ip veriniz! dedi.

Ve kendisine verilen çamaşır ipini elbisesinin üzerine dört kere doladı... Ve:

— Şimdi rahat ettim işte... diyerek kayığa bindi. Öylece gitti.

O bugünkü bir Amerikalı gibi «nasıl kolayına gelirse» öyle hareket etmekte hic bir mahzur görmezdi. Daha doğrusu nasıl rahat ederse... Ve bunun icindir ki:

— Entarimi de giyerim, üstüne tek gözlüğümü de takarım... Kim ne karışır?.. derdi.

Ahmet Vefik dünyaya ve hâdiselere tepeden bakmasını bilen insandı.

Ve yalnız masa başında değil. alelümum hayatında da sanatkârdı..

